

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue2.008>

Скрипка Катерина Сергіївна¹

¹ доктор філософії, старший викладач кафедри соціально-гуманітарної освіти
КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», УКРАЇНА

Гнучкі методи навчання. Скафолдинг: надаємо підтримку учням щодо подолання освітніх втрат

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено зміст, особливості, ключові ознаки гнучкого навчання та ітеративний підхід в закладах загальної середньої освіти. Розглянуто питання готовності вчителя до організації та застосування гнучких методів навчання в закладах загальної середньої освіти (брейнстормінг, фронтальні методи навчання, проєктна технологія).

Проаналізовано процес скафолдингу: як надання підтримки учням щодо подолання освітніх втрат. Узагальнено питання інструментів, впровадження яких дозволяє залучити здобувачів освіти до процесу скафолдингу в дистанційному форматі та засобів для демонстрації навчальних досягнень учнів в умовах скафолдингу. Запропоновано технологію та лайфхаки для успішної роботи в режимі гнучкого навчання.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: гнучке навчання; брейнстормінг; скафолдинг; проєктна технологія.

DOI <https://doi.org/10.36074/PrOsvita.issue2.008>**Kateryna Skrypka¹**

1. Doctor of Philosophy, Senior lecturer at the Department of Social and Humanitarian Education
KVNZ «Kharkiv Academy of Continuing Education», UKRAINE

Flexible teaching methods. Scaffolding: we support students to overcome educational losses

ABSTRACT. The article examines the content, features, key features of flexible learning and the iterative approach in institutions of general secondary education. The issue of the teacher's readiness to organize and apply flexible teaching methods in institutions of general secondary education (brainstorming, frontal teaching methods, project technology) is considered. The process of scaffolding is analyzed: how to provide support to students in overcoming educational losses. The issue of tools, the implementation of which allows to involve students in the process of scaffolding in a remote format and means for demonstrating the educational achievements of students in the conditions of scaffolding, is summarized. Technology and life hacks are offered for successful work in flexible learning mode.

KEYWORDS: *flexible learning; brainstorming; scaffolding; project technology.*

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

Постановка проблеми. Гнучке навчання представляє собою трансформаційний підхід в освіті. Дана динамічна модель пропонує адаптивність до мінливого середовища, розвиває критичне мислення та навички вирішення проблем, дає змогу здобувачам освіти орієнтуватися та досягати успіху в швидкоплинному світі. Гнучке навчання – є інноваційним підходом, який наголошує на адаптивності, фокусується на ітеративних процесах та персоналізованих траєкторіях навчання.

Аналіз досліджень та публікацій. Інтеграція гнучких освітніх методологій в академічне середовище знаменує собою значний зсув у підходах до викладання та навчання. У закладах загальної середньої освіти адаптивний підхід змінює традиційні моделі навчання до динамічних та орієнтованих на учня.

Мета: проаналізувати специфіку запровадження гнучкого навчання в закладах загальної середньої освіти та звернути увагу на процес скафолдингу: надання підтримки здобувачам освіти щодо подолання освітніх втрат.

Виділяють ключові елементи гнучкого навчання:

- Адаптивний дизайн навчальної програми, в межах якого навчальна програма дозволяє вносити зміни на основі зворотного зв'язку з учнями та вимог, що змінюються.
- Ітеративні навчальні цикли представляють собою розуміння того, що навчання структуроване на керовані цикли, що сприяє вдосконаленню та застосуванню знань.
- Навчальне середовище для співпраці передбачає заохочення співпраці між учнями та педагогом сприяє спільному навчанню та покращує навички вирішення проблем.

У ситуації рефлексивної практики спостерігається зворотній зв'язок, який є невід'ємною частиною, що дозволяє учням зрозуміти процес гнучкого навчання, а педагогам – адаптувати свої стратегії викладання.

Розширення можливостей учнів, в межах яких здобувачам освіти надається автономія, що сприяє розвитку навичок

самоспрямованого навчання.

Тому гнучка модель покращує академічне розуміння та готує учнів до непередбачуваності сучасного світу. За результатами дослідження Міжнародного центру освіти ARMA вирізняють такі показники гнучких методів навчання:

- заохочувати активність учнів;
- включатися в роботу на одному рівні зі здобувачами освіти;
- використовувати питання, що стимулюють спілкування та практичні навички;
- застосовувати прийоми, що наштовхують учнів на правильні відповіді.

Надаючи пріоритет оперативному реагуванню гнучке навчання сприяє створенню середовища, в якому здобувачі освіти заохочуються до активної взаємодії з матеріалом та адаптації до нових викликів.

Виклад основного матеріалу. Гнучке навчання є не просто методикою викладання, а важливим інструментом підготовки здобувачів освіти до майбутнього, що швидко розвивається, який дає їм навички безперервного навчання та інновацій протягом усього життя. Виділимо ознаки гнучкого навчання:

- Підвищення зацікавленості, бо залучаючи учнів до процесу прийняття рішень та адаптуючи контент до їхніх інтересів, гнучке навчання підвищує зацікавленість.
- Покращена адаптивність та стійкість. Даний вид навчання розвиває в учнях стійкість – навичку, яка має вирішальне значення в сучасному світі.
- Індивідуальний навчальний досвід. Такий підхід дозволяє створювати персоналізовані навчальні траєкторії, враховуючи індивідуальні сильні та слабкі сторони.
- Безперервний розвиток навичок. Гнучке навчання сприяє культурі вдосконалення та навчання впродовж усього життя, заохочуючи учнів до набуття та оновлення навичок.
- Навички співпраці та комунікації. Цей підхід покращує роботу

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

в команді, готуючи учнів до спільної діяльності в реальному середовищі.

- Краще збереження знань. Беручи участь в експериментальному навчанні та частому зворотному зв'язку, здобувачі освіти ефективніше запам'ятовують інформацію.

Таким чином, гнучке навчання – невід'ємна частина створення більш динамічного та ефективного навчального середовища.

Гнучке навчання є корисним не тільки для учнів, але й для вчителів. Тому викладачу варто бути готовому до реалізації даної моделі:

- учитель як модератор і фасилітатор;
- консультації мають стати нормою;
- концентрація на практиці у класі;
- створення робочих груп;
- створення бібліотеки теоретичних матеріалів;
- готовність перекроїти курс.

Слід відзначити, що в основі гнучкої моделі є ітеративний підхід. Він обертається навколо циклу безперервного вдосконалення, де цілі і методи навчання, які переоцінюються відповідно до потреб того, хто навчається. Тобто знання конструюються через досвід і взаємодію зі світом. Акцент робиться на активній участі учнів у обміні ідеями, переосмислюючи своє розуміння. Педагоги в цій моделі виступають як гіді (надають підтримку, заохочують здобувачів освіти брати на себе відповідальність). Тому, такий підхід прищеплює учням навички самостійного навчання, допомагаючи їм процвітати у світі, що змінюється.

Отже, гнучке навчання - це інноваційним освітнім підходом, який фокусується на ітеративних процесах навчання, персоналізованих траєкторіях та спільній взаємодії, адаптуючись до темпу кожного учня.

Ефективним способом залучення здобувачів освіти до освітнього процесу є брейнстормінг — метод пошуку ідей для вирішення будь-якої проблеми. У його основі — висловлення

задумів без обмежень і засудження. Алгоритм організації даного методу передбачає: обрання координатора — тобто учня, який контролюватиме процес та записуватиме всі ідеї; пояснення класу мети брейнстормінгу: яку проблему потрібно вирішити та який результат отримати; запис і приговорювання всього того, що генерує мозок та встановлення обмеження за часом; згрупування схожих ідей обговорення варіантів та перспектив реалізації.

Брейнстормінг допомагає здобувачам освіти навчатися роботі в команді. Види мозкового штурму включають: структуровані та неструктуровані обговорення, реверсивне мислення, будівництво номінальних групових відносин, онлайн-штурми: чати, форуми, листування у соцмережах, створення мап командних ідей, загальні групові походи та індивідуальний брейнстормінг.

Наступним методом є демарш (від фр.demarche — дія, вчинок) - форма навчального заняття, яка базується на практичних діях, пов'язаних певним пізнавальним завданням і призначених для творчого виконання учнями. Робота за цим методом передбачає співробітництво, проблемне навчання та суб'єкт-суб'єктні відносини. Основним завданням методу є перетворення навчання у постійний пошук. Змістом - певні способи діяльності, які використовуються учнями під час розв'язання проблемних ситуацій.

Серед методів гнучкого навчання можна виділити групові (сесійні зали), якщо заняття проводяться в Zoom.

- робота в парах (парна робота вимагає обміну думками і дозволяє швидко виконати вправи);
- робота в трійках (найкраще проводити обговорення, підведення підсумків чи виділення несхожих думок);
- робота в малих групах (розподіл ролей: «спікер» – керівник групи, «секретар», «посередник» та «доповідач»).

Серед фронтальних методів відзначимо:

1. Мозаїка. Малі групи працюють над завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

експерти з аспекту проблеми.

2. Відкритий мікрофон. Учні швидко висловлюються з приводу проблеми, передаючи один одному уявний «мікрофон».

3. Аналіз дилеми. Учні обговорюють певну дилему і кожен пропонує варіанти, що складаються внаслідок вибору.

4. Метод сесія «питання-відповідь». Після оголошення теми заняття дайте завдання учням написати по одному питанню на цю тему в чаті. Після цього дайте відповіді на ті питання, що задали учні.

5. Групові дискусії. Учасники обговорюють проблему, знаходячись у різних групах, що мають різне бачення. У кожній із таких груп здобувачі освіти презентують свої ідеї.

6. Аналіз реальних проблем. Методики навчання включають аналіз кейсів із задачами. Головне — зробити акцент на тому, як вирішувати реальні проблеми, що потребують дій.

7. «Пошук інформації». Для груп розробляють запитання, відповіді на які можна знайти в різних джерелах інформації. Ними можуть: роздатковий матеріал, документи, підручники, довідкові видання, доступна інформація на комп'ютері та прилади.

8. «Мета план». Обирається проблема. Учасники об'єднуються у групи і складають відповіді на питання: реальний стан справ, як повинно бути, чому у дійсності саме так, а не як повинно бути та пропозиції.

9. «Займи позицію». Цей метод допоможе продемонструвати різні думки з теми, обґрунтувати свою позицію. Можна використовувати такі відповіді: згоден, не згоден, не визначився.

10. «Прес» має таку структуру: позиція, обґрунтування, приклад і висновки.

В умовах проєктного навчання учні мають можливість вчитися вести перемовини, ухвалювати спільні рішення та нести відповідальність. На думку дослідників навчання на основі проєкту передбачає те, що:

- здобувачі освіти застосовують знання та навички для вирішення проблем у світі;

- підвищується рівень відповідальності здобувачів освіти за виконаний обсяг роботи;
- вчителі виконують ролі фасилітаторів дослідження та проводять рефлексію;
- учні працюють в парах або групах.

Слід відзначити переваги проєктного методу для здобувачів освіти:

- 1) навчання перетворюється у відкритий освітній простір, в якому учні рухаються у власному темпі;
- 2) у процесі виконання проєкту виникає потреба в самовдосконаленні;
- 3) навчання на основі запам'ятовування та повторення переходить до інтеграції, відкриття та презентації набутих знань.

Для вчителів:

- 1) надає можливість вибудувати позитивну історію стосунків з учнями за нових умов;
- 2) підібрати здобувачам освіти ролі, підкресливши їхню індивідуальність.

Проєктна діяльність є спеціально організованим і самостійно виконаним учнем комплексом дій, що завершується результатом, створенням творчого продукту. Щоб домогтися такого результату необхідно навчити здобувачів освіти самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми, залучати з цією метою знання різних галузей, уміння прогнозувати результати і можливі наслідки різних варіантів рішення, встановлювати причинно- послідовні зв'язки.

Робота над проєктом – це практика особистісно-орієнтованого виховання, що враховує у процесі виховання конкретного учня, його вільний вибір, особисті інтереси. Тому цей учень розуміє, навіщо йому знання і де їх застосувати. Щоб досягти таких результатів, педагог має знайти розумний баланс між академічними знаннями і прагматичними вміннями.

В умовах проєкту навчання відбувається природним шляхом, адже ціль – не вивчити, а виконати завдання, отримати результат, а

✓ РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

це мотивує здобувачів освіти. Метод проєктів надає відповідь на питання Навіщо? Для кого? Як?

Сфокусуємо увагу на скаффолдингу (від англ. scaffolding – риштування) – освітній стратегії, суть якої полягає в тому, що учень розв'язує певні завдання не самостійно, а за допомогою вчителя. Саме ця підтримка є скаффолдингом. Завдяки ній учні покращують свої знання та навички, а отже, починають менше потребувати риштувань, тож учитель може згодом їх прибрати. Теорію скаффолдингу в навчанні вперше сформували у 1976 році американські психологи Джером Брунер, Девід Вуд та Гейс Росс у колективній роботі «Роль тьюторингу у вирішенні завдань». Автори акцентували увагу на тому, що процес скаффолдингу полягає у контролюванні дорослим тих елементів завдання, які спочатку виходять за межі можливостей учня, відповідно такий спосіб дозволяє йому сконцентруватися лише на тих складових, які йому під силу опанувати.

Скаффолдинг – це фактично міст від того, що учні вже знають, до того, що вони ще не знають. Якщо скаффолдингом керувати належним чином, він діятиме як активатор, а не як блокатор» (Benson, Voller, 1997).

Для того, аби стратегія дійсно спрацювала, слід спиратися на головні принципи скаффолдингу:

- завдання повинне мати чітку мету, до якої йтимуть учні. Вони мають розуміти, чого від них очікують;
- завдання має бути складним для самостійної роботи, але учні мають без проблем впоратися із ним за допомогою вчителя;
- процес виконання завдання має бути структурованим та підштовхувати дітей до правильного рішення;
- учні мають сприймати вчителя як помічника;
- у процесі роботи над завданням здобувачі освіти мають засвоювати нові знання та навички, тож допомога вчителя має зменшуватися. Але якщо учні роблять щось неправильно, важливо допомогти та вказати напрямок.

Слід зазначити такі види підтримки педагога в умовах скафолдингу, а саме:

- вербальна (слова підтримки «Молодці, ви сьогодні дуже швидко впоралися з завданням», «От бачите, це не так складно, як здавалося спочатку»);
- невербальна (демонстрація позитивних емоцій та використання жестів схвалення);
- фізична (взаємодія з учнями під час малювання чи конструювати разом).
- когнітивна (спирання на когнітивні процеси);
- демонстраційна (дослідження об'єктів, процесів шляхом їх моделювання та створення макетів);
- диференційна (здобувачі освіти мають різний рівень знань. Тому комусь буде достатньо поглянути на візуальні матеріали, а комусь потрібна взаємодія з учителем);
- візуалізаційна (суть полягає у застосуванні візуальних стимулів, зображень, символів, чи піктограм);
- інструктивна (йдеться про створення чітких інструкцій, які логічно відображають алгоритми виконання завдань).

Важливо пам'ятати, що головна мета скафолдингу – допомогти повірити у власні сили та мотивувати на подальші успіхи. Згодом відповідальність за результат роботи перейде від вас до ваших учнів.

Гнучке мислення сприятиме майбутній самореалізації здобувачів освіти у високотехнологічному середовищі. Для цього необхідно поєднувати традиційні форми навчання з інформаційними технологіями.

Звернемо увагу на інструменти, впровадження яких дозволяє залучати до процесу скафолдингу в дистанційному форматі.

Pear Deck дозволяє проводити інтерактивні заняття, використовуючи розміщені на ньому матеріали;

Socrative – дозволяє здійснювати швидке оцінювання за допомогою ігор та вправ.

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

Plickers – унікальний мобільний додаток, що не вимагає наявності гаджетів у кожного учня. Натомість їм необхідні спеціальні кратки з QR-кодами.

Слід відзначити засоби для демонстрації навчальних досягнень здобувачів освіти: Clips – сервіс для створення коротких відео; iMovie – сервіс для створення й редагування коротких фільмів; creaza – сервіс, що пропонує широкий функціонал для мозкового штурму; audacity – вільний багатоплатформенний редактор звукових файлів, орієнтований на роботу з декількома доріжками; audioBoo – сервіс, що дозволяє записувати аудіо-подкасти онлайн, обмінюватися ними в електронних соціальних мережах, вбудовувати їх в свої блоги, дистанційні курси, google Keep – сервіс для створення, редагування й зберігання нотаток, додавання тексту та зображень.

Серед доступних засобів зв'язку для проведення чат-занять є Вайбер, Фейсбук, Інстаграм, Ютуб, телеграм. Сервіси для зйомки цікавих відеоматеріалів (Likke, Snapchat, Tik-Tok). Застосунки для редагування відеоматеріалів (Canva, Inshoot, Kwai, Readforest, Magisto, Quik) ; онлайн-сервіси для створення інтерактивних вправ та ігор під час виховної роботи (Kahoot, Rebus, LearningApps, Triventry, Classtools).

Висновки та пропозиції. Отже, результатом гнучкого навчання є:

Краще збереження знань. Беручи участь в активному, експериментальному навчанні та частому зворотному зв'язку, учні, ефективніше запам'ятовують інформацію.

Навички комунікації: Завдяки своїй спільній природі цей підхід покращує навички роботи в команді, готуючи учнів до спільної роботи в реальному середовищі.

Гнучке навчання відповідає ключовим принципам педагогічної психології, зокрема конструктивізму, який наголошує на активному, спільному та змістовному навчанні.

Лайфхаки для успішної роботи процесу скафолдингу.

Використовуйте принцип послідовності. Нові знання та навички, які засвоюватиме учень, мають бути пов'язані з попереднім

досвідом.

Розробіть просту інструкцію, адже діти мають розуміти кожен крок.

Запропонуйте учням зробити припущення щодо теми роботи та надайте підказки. Перед початком роботи видайте дітям короткий словник із лексикою.

Проаналізуйте схоже завдання, аби учні краще розібралися з умовами.

Подавайте інформацію у вигляді ментальних карт, графіків чи схем.

Найбільш поширеними прийомами скафолдингу відповідно до основних етапів уроку з учнями з ООП в умовах інклюзії включає такі питання: демонстрація моделі того завдання, яке потрібно виконати; пропонування педагогом завдання у спрощеному варіанті; повторення всіх термінів, які можуть викликати в учнів труднощі витлумачення.

Наприклад, на уроках англійської мови:

- спрощення мови, скорочуючи виділення, виступаючи в теперішньому часі та уникаючи використання ідіом;
- використання наочних зображень: педагог може надати інформацію та запропонувати здобувачам освіти відповісти за допомогою графіків та діаграм;

Тему уроку вчителі природничо-математичного циклу можуть:

- подати у спрощеному вигляді, а потім поступово підвищити складність;
- розбити теми на кілька уроків або розділити завдання на проміжні завдання;
- перевірка вчителем, чи добре учні розуміють ідеї, пояснюють, як ці навички допоможуть їм вирішувати складніші завдання.

Учителі української мови та літератури: описують мету навчальної діяльності, яких учні повинні дотримуватися, і навчальні цілі, яких вони повинні досягти; надають пояснення щодо спільної діяльності, які мають стосуватися того, що вивчається, чому, коли і як це використовується. Серед видів моделювання найпоширенішим може бути прийом вербалізації процесу

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

мислення. Використовуючи прийом «Думай вголос» учитель словесно описує свої процеси мислення, демонструючи правильний спосіб виконання завдання, але здобувачі освіти можуть вербалізувати свої дії. Інший ефективний прийом – моделювання продуктивності – може не супроводжуватися словесними інструкціями. Це приклад певної дії, яку мають повторити учні. Наприклад, письмово відтворити ту чи іншу літеру, поділити слово на значущі частини.

Процес скафолдингу для педагога передбачає певні виклики, а саме:

- трудомісткість та необхідність ретельної підготовки;
- неадекватне моделювання бажаної поведінки, через те, що вчитель не повністю врахував потреби, уподобання, інтереси та здібності здобувачів освіти;
- ризик неправильної оцінки зони найближчого розвитку дитини;
- надмірний контроль та бажання оцінити кожен дію здобувачів освіти.

Технологія впровадження заключається в:

- опануванні методами гнучкого навчання за допомогою введення їх в практику проведення занять, що реалізуються не в традиційній формі;
- розширенні використання на заняттях ігрових ситуацій, елементів дискусій, проведенні в ігровій формі тематичних заходів;
- адаптації дидактичних ігор і введення їх у освітній процес у вигляді практичних занять;
- адаптації та використання навчальних ділових ігор;
- цільовій розробці авторських ігрових ситуацій та окремих прийомів.

Отже, скафолдинг – це стратегія створення умов для покращення успішності учнів. Для цього вони мають вчитися у так званій «зоні найближчого розвитку». Це означає, що здобувачі освіти мають робити те, що їм цікаво. Такий підхід дуже мотивує, адже коли ми

бачимо, що впоралися з одним складним завданням, то з більшим ентузіазмом беремося за наступне.

Після запровадження скафолдингу можна констатувати такі зміни:

- здобувачі освіти набувають культури дискусії;
- виробляється вміння приймати спільні рішення;
- поліпшилися вміння спілкуватися, доповідати;
- змінився рівень сприйняття учнями предметів;
- якісно змінився рівень володіння головними операціями – аналізом, синтезом, узагальненням та абстрагуванням.

Тому результатом скафолдингу є: усвідомлення безмежності навчання, фасилітації замість директиви, практика зосередженості та пам'ятати про ціль. Скафолдинг задовольняє унікальні потреби кожного учня, розвиваючи такі навички, як критичне мислення, адаптивність та самокерованість у навчанні.

Наш світ інтенсивно розвивається, тож головна місія закладів загальної середньої освіти – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини. Ці вміння знадобляться учням для швидкої адаптації до будь-яких змін та допоможуть вирішувати найскладніші завдання. Інтеграція новітніх технологій ще більше посилить гнучке навчання, зробивши його потужним інструментом у формуванні людей, які навчаються впродовж усього життя.

Таким чином можемо стверджувати, що майбутнє гнучкого навчання – парадигма, яка переосмислює швидкість реагування в освіті та навчанні, – в найближчі роки зробить значний крок вперед у формуванні чіткого підходу до навчання. Дана далекоглядна модель отримує все більше визнання за свою здатність адаптуватися до швидких змін у технологіях і суспільних потребах. Очікується, що гнучке навчання розвиватиметься, інтегруючи віртуальну реальність та штучний інтелект для створення більш захоплюючого і персоналізованого освітнього процесу.

 РЕЦЕНЗОВАНА СТАТТЯ

Згідно стандартів COPE Code of Conduct

REFERENCES:

- [1] Катерина Скрипка Проектна діяльність як педагогічна технологія впровадження інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти. Розбудова єдиного відкритого інформаційного простору впродовж життя: зб. Матеріалів Другого Міжнар. Наук. Практ. Web-форуму, м. Київ-Харків, 25-27 берез. 2020 р. Харків: УІПА, 2020.С.192-194.
- [2] Олена Фідкевич, Валентина Снегірьова Скафолдинг в системі методів багатомовної освіти. <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/665/681>.
- [3] Використання методу «скафолдинг» для читання та розуміння автентичних текстів на уроках англійської мови <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-metodu-skafolding-dla-citanna-ta-rozuminna-avtenticnih-tekstiv-na-urokah-anglijskoi-movi-389342.html>.